

How to cite: Kartashova, Zh., Kuziv, M. & Zadorina, O. (2023). Effectiveness of problem-based learning in increasing the activity of higher education students. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 25-28). *Futurity Research Publishing*. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПІДВИЩЕННІ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

EFFECTIVENESS OF PROBLEM-BASED LEARNING IN INCREASING THE ACTIVITY OF HIGHER EDUCATION STUDENTS

Карташова Жанна Юріївна¹, Кузів Марія Василівна², Задоріна Ольга Миколаївна³

¹кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра музичного мистецтва, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна, gannakart@gmail.com, ORCID -0000-0001-7368-9249

²старший викладач, кандидат мистецтвознавства, кафедра музичного мистецтва, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна, maria.kuziv65@ukr.net, ORCID -0000-0001-9969-1937

³ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри математики і методики її навчання, Південноукраїнський національний педагогічний університет ім.К. Д. Ушинського, м. Одеса, Україна, don_zadorina@ukr.net, ORCID -0000-0002-1935-6475

Accepted: September 14, 2023 | **Published:** October 18, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The modern world is experiencing a process of rapid technological and socio-cultural growth, which continuously affects the requirements for the education system. In this context, problem-based learning (PBL) is recognised as one of the most appropriate methods of education. This article is devoted to the study of the effectiveness of problem-based teaching in improving the learning outcomes of higher education students, based on the methods of critical literature analysis, process description, systematisation and classification of the advantages and disadvantages of problem-based teaching.

Keywords: problem-based learning, systematic approach, educational process, innovations in education, PBL-method.

Вступ

Освіта завжди була важливим елементом суспільного розвитку, але сучасне суспільство через свою рухливість і динамічність постійно потребує нових підходів до навчання. Саме тому проблемно-орієнтоване навчання (PBL) вважається сучасною та ефективною методологією, яка вирізняється своєю універсальністю та спроможністю адаптуватися до різних дисциплін і освітніх рівнів. На сьогоднішній день проблемно-орієнтоване навчання широко використовується на різних освітніх рівнях і в різних галузях знань, від медицини до інженерії та гуманітарних наук. Його популярність зумовлена можливістю заохочувати студентів до навчання через розв'язання реальних проблем і створення сприятливих умов для розвитку не лише академічних знань, а й навичок співробітництва, критичного мислення та комунікації.

Метою цього дослідження є вивчення ефективності проблемно-орієнтованого навчання в підвищенні студентської активності у вищій школі. Для досягнення сформульованої мети необхідно дати визначення поняттю «проблемно-орієнтоване навчання» в освітній галузі, узагальнити переваги проблемно-орієнтованого навчання, виявити його недоліки та визначити ефективність. Об'єктом дослідження є навчальний процес, в якому застосовується метод проблемно-орієнтованого навчання. Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні засади цього навчання в галузі освіти.

Результати дослідження

Проблемно-орієнтоване навчання було вперше запропоноване американським психологом і педагогом Джоном Дьюїм (J. Dewey) і визначило переломну точку у педагогічному процесі. Він пропонував перейти від запам'ятовування інформації до активної участі студентів у процесі здобуття знань, з огляду на їхню пізнавальну активність та зацікавленість. Дж. Дьюїм підкреслював важливість використання ігрових та проблемних методів у навчанні. В подальшому ідеї Дж. Дьюїма виявилися достатньо важливими для системи навчання багатьох медичних шкіл Північної Америки. Саме в цих школах і відбувся розвиток інноваційного методу навчання, який став відомий як «проблемно-орієнтоване навчання» (PBL — Problem Based Learning). За цією методологією студенти не лише засвоюють теоретичні знання, а й здобувають практичні навички та розвивають критичне мислення, оскільки звертають увагу на розв'язання конкретних проблем (Ket, 2022).

Проблемно-орієнтоване навчання представляє собою перехід від пасивного навчання до активної участі студентів у навчальному процесі. Завдяки своєму потенціалу значно покращити результати навчання, ця тема викликає неабиякий інтерес у дослідників, педагогів і практиків освіти в Україні та в усьому світі. Останніми роками помітний значний прогрес у дослідженнях з цієї тематики.

Авторка Бурлаченко (2020) розглядає проблемно-орієнтоване навчання як ефективний інструмент формування фахових компетентностей майбутніх фахівців і зазначає, що в цьому процесі розвивається креативність студентів, критичне мислення та дослідницькі навички. Авторка

також підкреслює, що процес упровадження проблемного навчання на практиці змінює як певні елементи методу, так і загальну структуру навчання. Деякі елементи проблемного навчання зазнають подальшого розвитку, інші переосмислюються і, як наслідок, до методики додаються нові структурні елементи (Бурлаченко, 2020).

Науковці Должковий та ін. (2022) розглядають проблемно-орієнтоване навчання (PBL) насамперед як процес розв'язання реальних проблем, де сама проблема мотивує до набуття нових знань. На їхню думку, учасники освітнього процесу зосереджуються на аналізі матеріалу, пошуку рішень і навчанні в контексті конкретної проблеми. Автори підкреслюють відмінність PBL від інших методів. Ця відмінність полягає в тому, що теоретичні знання набуваються саме під час розв'язання проблеми, а не раніше Должковий та ін. (2022).

Соколенко та ін. (2023) у своїй статті визначають проблемне навчання як підхід, що поєднує різноманітні методи навчання та використовується на різних освітніх рівнях і в усіх галузях знань. Основними особливостями PBL автори вважають його універсальність та пристосованість до різних дисциплін.

Отже, подальше розкриття цієї теми потребує визначення переваг та недоліків використання проблемно-орієнтовного навчання в закладах вищої освіти (таблиця 1).

Таблиця 1

Основні переваги та недоліки використання проблемно-орієнтованого навчання в закладах вищої освіти

№	Переваги	Недоліки
1	Зацікавленість студентів — студенти стають більш активними у власному навчанні	Витрата часу та ресурсів — використання цього методу потребує більше часу та ресурсів як викладача, так і студентів
2	Можливість співпрацювати та взаємодіяти між собою та викладачем, що розвиває навички роботи в команді	Висока залежність процесу та результату від групи — ефективне використання методу потребує занурення у процес всіма його учасниками, а результати залежать від активності, ініціативності студентів та викладача
3	Розвиток критичного мислення — метод сприяє підвищенню критичного мислення та обґрунтування своїх рішень, відповідей, поглядів, що дає змогу розвивати аналітичні навички	Невідомість кінцевого результату — на відміну від традиційного навчання, де результати оцінюються за стандартами, в PBL іноді важко передбачити результати, що може стати проблемою для викладачів
4	Навчання з реальних ситуацій — студенти мають самостійно шукати інформацію та розв'язувати проблеми, це сприяє розвитку самостійності та відповідальності	Брак структури — для деяких учнів брак чіткої структури та контролю може бути проблемою, і вони можуть почуватися розгубленими
5	Активне навчання, яке заохочує учнів до взаємодії з багатьма темами, сприяє зануренню в процес і мотивує учнів покращувати свою успішність	Підходить не для всіх предметів — PBL може бути менш ефективним у галузях, де важливі базові теоретичні знання

Джерело: власне розроблення авторів

З іншого боку, PBL потребує більше часу та ресурсів, і від цього може залежати успішність студентських груп. Цей метод також може бути менш ефективним у тих предметах, де потрібні базові теоретичні знання. Отже, використання PBL у навчальному процесі потрібно оцінювати з урахуванням індивідуального підходу, зважаючи на індивідуальні потреби та цілі навчання. Відтак, ефективність використання проблемно-орієнтованого навчання для підвищення активності студентів у вищій школі є очевидною з певними перевагами, а отже, цей метод є дієвим та ефективним інструментом підготовки студентів до викликів сучасного суспільства, зважаючи на його переваги й недоліки в конкретних контекстах.

Висновки

Отже, проблемно-орієнтоване навчання (PBL) — це ефективний метод з численними перевагами. Динамічна природа методу заохочує студентів до навчання та розв'язання реальних проблем, розвиває критичне мислення та навички співпраці; PBL також створює можливості для студентів працювати в реальних життєвих ситуаціях та застосовувати знання на практиці. Важливою перевагою такого навчання є те, що воно розвиває незалежність і самодисципліну студентів. Такий підхід відповідає вимогам сучасного суспільства, де важливо не лише засвоїти знання, а й бути готовим застосовувати їх у реальних ситуаціях; PBL допомагає студентам підготуватися до вимог сучасного ринку праці та мати конкурентну перевагу.

Література

- Бурлаченко, Н. (2020). Стан і тенденції розвитку проблемного навчання в системі вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 1(27), 206–211. doi:10.24919/2308-4863.1/27.203401
- Должковий С. & Крижановський О., Оганезян А., & Шейко В. (2022). Використання методу проблемно-орієнтованого навчання в роботі зі студентами-медиками. *Полтавський державний медичний університет*, 95-96. http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/18515/1/Dolzhkoviy_Vikoristannya_metodu.pdf
- Соколенко, Л., Бойко, Ю., & Танасійчук, Ю. (2023). Вища освіта України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: аналіз сучасних підходів до методики викладання. *Наукові інновації та передові технології*, (2(16)), 385-396. doi:10.52058/2786-5274-2023-2(16)-385-396
- Хламанова Л. & Чайковський Ю. (2019). Проблемно-орієнтоване навчання у вищій медичній освіті. *Медична освіта*, (1), 41–47. doi:10.11603/me.2414-5998.2019.1.10057
- Kem, D. D. (2022). Personalised and adaptive learning: Emerging learning platforms in the era of digital and smart learning. *International Journal of Social Science and Human Research*, 05(02). doi:10.47191/ijsshr/v5-i2-02